

ÂŞIK VEYSEL

(1894-1973)

XX. yüzyıl

Türk âşık şiirinin Türkiye'deki önemli temsilcisi.

Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde doğdu. Yedi yaşında iken geçirdiği çiçek hastalığı yüzünden önce sağ gözünü, daha sonra da babasının elindeki övendirenin saplanması üzerine sol gözünü kaybetti. On yaşında saz çalmaya başladı. Önceleri her âşık gibi "usta malı" deyişler çalıp söyledi.

Soyadı kanunundan sonra Şatıroğlu soyadını alan Âşık Veyssel'i edebiyat dünyasına Ahmet Kutsi Tecer tanıtmıştır. A. K. Tecer'in ilk defa 5 Ocak 1931'de düzenlediği ve on beş âşığın çağırıldığı Sivas Âşıklar Bayramı'na katılanlar arasında Âşık Veyssel de vardı. 1933'ten sonra, eski gezginci âşıklar gibi, elinde sazı ile hemen hemen bütün yurdu dolaştı. Bir ara köy enstitülerinde saz öğretmeni olarak da görev yaptı. İlk şiiri, Cumhuriyet'in 10. yıl dönümünde Atatürk için söylediği destandır. İlk şiir kitabı olan *Deyişler* 1944'te Ankara'da Halkevleri Genel Merkezi'nce yayımlandı. Şiirlerini daha sonra *Sazımdan Sesler* (1949) adlı kitapta topladı. Bütün şiirlerini bir araya getirdiği *Dostlar Beni Hatırlasın* (1970) ise son kitabıdır.

1952 yılında İstanbul'da adına büyük bir jübile düzenlenen Âşık Veyssel'e 1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından "ana dilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı" özel bir kanunla vatanî hizmet tertibinden aylık bağlandı. Sağlığında, şiirlerini çalıp söylediği plakların yanında "Karanlık Dünya" adı ile kendisinin ve köyünün görüntülediği bir de film yapıldı. 21 Mart 1973'te doğduğu köy olan Sivrialan'da öldü; aynı yerde toprağa verildi. Ölümünden sonra evi, içindeki bütün eşyaları ile korunarak müze haline getirildi. Ölüm yıl dönümlerinde köyünde yapılan törenlerle anılmaya başlandı.

Halkla aydınlar arasında bir köprü kurmuş bulunan Âşık Veyssel'in şiirleri konu bakımından epeyce zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Yunus'un etkisi altında kalarak söylediği şiirlerinde halk kültürünün mayasına karışan yönleriyle tasavvuftan izler bulunur. Aşk şiirlerindeki deyişleriyle bir yönden de Karacaoğlan'ın devamı gibidir. Şiirlerinde yer yer yöresinin ağız özellikleri de görülür.

Âşık Veyssel

Sazı ve sesi zayıf olan Âşık Veyssel, âşıklık geleneğinin hikâye anlatma, muamma asma ve çözme, atışmalarda bulunma gibi yönlerine uyamamış olsa bile çağının radyo, fabrika, tren, füze gibi yeniliklerine kucak açan şiirleriyle kendinden önceki âşıklardan ilerdedir. Âşık Veyssel, bir yanı ile sürdürdüğü âşık şiiri geleneğini ve yaşadığı çağı şiirlerinde ustaca bir araya getirmiştir.

Diğer âşıkların Âşık Veyssel için söyledikleri deyişler de bir kitapta toplanmıştır: *Ölümünün Onuncu Yılında Âşık Veyssel'e Deyişler* (haz. Hayrettin İvgin — İrfan Ünver Nasrattinoğlu, Ankara 1983).

BİBLİYOGRAFYA :

İbrâhim Aslanoğlu, *Âşık Veyssel*, Sivas 1967; Ü. Yaşar Oğuzcan, *Âşık Veyssel (Hayatı, Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar)*, İstanbul 1972; Nejat Sefercioğlu — Aydın Kuran, *Âşık Veyssel Bibliyografyası*, Ankara 1983; *Milliyet Sanat Dergisi* (Âşık Veyssel Özel Sayısı), sy. 26, 30, İstanbul 1973; *Sivas Folkloru* (Âşık Veyssel Özel Sayısı), sy. 4, Sivas 1973; *TFA* (Âşık Veyssel Özel Sayısı), sy. 296 (1974); *TA*, XXX, 220-221; Fahri İz, "Âşık Veyssel", *Eİ² Suppl.* (İng.), s. 91.

AYDIN OY

ÂŞIKKUTLU, Mehmet Rüştü

(1901-1980)

Son devir kıraat âlimi.

Of ilçesinin Uğurlu (Çifaruksa) kasabasında doğdu. Babası Ahmed Cemâledin, annesi Hanîfe'dir. İlk öğrenimini kasabanın öğretmeni olan babasından yaptı, sonra aynı yerde hıfzını tamamladı. Muhitin tanınmış âlimlerinden Çalıkzâde Tâhir Efendi, Çalekli Dursun Feyzi Efendi ve Kâsımzâde Hasan Efendi'den Arapça, Bakkalzâde Paçanlı İsmâil Hakkı'dan ferâiz dersleri aldı. İmtihanla Çifaruksa Medresesi'nin dördüncü sınıfına kaydoldu. Altıncı sınıftayken medreseler kapatılınca (1924) bir müddet daha Dursun Feyzi Efendi'den tefsir, akaid ve fi-

kih okuduktan sonra İstanbul'a giderek Hâfız Ahmed Sükrü ve yeğeni Hâfız İsmâil Hakkı Bayrı'den aşere* ve takrîb*, Varnalızâde Hâfız Ahmed Hamdi'den de İbnü'l-Cezeri'nin *Tayyibetü'n-Neşr*'ini okudu.

Mehmet Rüştü görev hayatına oldukça erken yaşlarda Uğurlu kasabası Merkez Camii'nde fahri imam-hatip olarak başladı. 1936 yılında Uğurlu Kur'an Kursu öğreticiliğine, 1941'de Of merkez vâizliğine tayin edildi. Resmî görevini sürdürürken bir yandan da kıraat, fıkıh ve Arapça okuttu. 1976 yılında vâizlikten emekliye ayrıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Ankara ve İstanbul'da açılan hizmet içi eğitim kurslarında 1974-1979 yılları arasında, bütün rivayet ve tarikleriyle aşere okuttu. *Tayyibetü'n-Neşr*'i taktır etti. 28 Ağustos 1980'de tedavi için Trabzon'dan İstanbul'a giderken uçakta vefat eden Âşikkutlu, doğduğu yer olan Uğurlu kasabasında defnedildi.

Sahasında pek çok öğrenci yetiştiren Âşikkutlu'nun kıraat konusunda *Aşere Kaideleri*, *Takrîb Kaideleri*, *Tayyibe Tercümesi* ve *Tayyibe Şerhi* adlı dört eseri vardır. Henüz basılmamış olan bu kitaplar Uğurlu'da vârislerinin elinde bulunan özel kitaplığındadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tayyibe Şerhi adlı eserinin mukaddimesinde bulunan ve kendisi tarafından kaleme alınmış olan biyografisi; Of Müftülüğü Arşivi'ndeki özel dosyası; İ. Lütfi Çakan, "Aşere, Takrîb ve Tayyibe Üstadı M. Rüştü Âşikkutlu ile bir Mülâkat", *Haksess Mecmuası*, sy. 126, Ankara 1975, s. 16-18; "Kıraat İlimi'nin Büyük Üstadı Mehmed Rüştü Âşikkutlu Vefât Etti", *Diyanet Gazetesi*, sy. 245, Ankara 1980, s. 14-15; Recep Akakuş, "M. Âşikkutlu Hocamızın Ardından", a.e., sy. 247 (1980), s. 4.

EMİN ÂŞIKKUTLU

ÂŞIKPAŞAZÂDE

(ö. 889/1484'ten sonra)

Osmanlı tarih yazarı.

Asıl adı Derviş Ahmed, mahlası Âşiki'dir. Fakat daha çok büyük dedesi olan Âşık Paşa'ya nisbetle Âşıkpaşazâde adıyla anılır. Hayatı hakkındaki bilgiler hemen sadece yazmış olduğu Osmanlı tarihine dayanmaktadır. Kendi ifadesine göre 803 (1400) yılı civarında (*Tarih*, s. 35) Amasya sancağının Mecitözü kazasına bağlı Elvan Çelebi köyünde doğdu. Küçük yaştan itibaren tekke çevresinde yetişti, çok gezdi ve zamanın ünlü şahsiyetleriyle tanıştı. Gençlik yıllarında bir müddet Geyve'de Yahşi (*Keşfü'z-zunun*,